

Ruokaa läheltä -hanke Loppuraportti 1.5.2009 - 31.3.2011

Sisällysluettelo

1	Hankkeen toteuttajan nimi.....	3
2	Hankkeen nimi ja hanketunnus.....	3
3	Yhteenveto hankkeesta	3
4	Loppuraportti 1.5.2009-31.3.2011	3
4.1	Hankkeen tavoitteet.....	3
4.1.1	Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on.....	3
4.1.2	Hankkeen tavoitteet	3
4.2	Hankkeen toteutus.....	4
4.2.1	Toimenpiteet.....	4
4.2.2	Aikataulu.....	12
4.2.3	Resurssit.....	12
4.2.4	Toteutuksen organisaatio.....	13
4.2.5	Kustannukset ja rahoitus.....	13
4.2.6	Raportointi ja seuranta (kokoukset, ohjausryhmätyöskentely).....	16
4.2.7	Toteutusoletukset ja riskit	16
4.3	Yhteistyökumppanit.....	17
4.4	Hankkeen tulokset ja vaikutukset.....	17
5	Allekirjoitukset ja päiväykset	18
6	Liitteet	19

1 Hankkeen toteuttajan nimi

Hankkeen toteuttaja on Jyväskylän Asukkaiden Paikallisagenda JAPA ry. Yhdistyksen osoite on Matarankatu 4, 3.krs, 40100 Jyväskylä. Yhteyshenkilönä on Anna Sarkkinen (040 593 8541, anna.sarkkinen@jkl.fi).

2 Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi on Ruokaa läheltä ja hankkeen numero 4249.

3 Yhteenveto hankkeesta

Ruokaa läheltä -hankkeen tavoitteena on parantaa lähiruokatuotteiden saatavuutta Jyväskylän seudun maaseutualueilla perustamalla hankkeen aikana yhteensä kolme vapaaehtoisvoimin pyörivää lähiruokapiiriä. Hankkeen toteutusajaksi on 1.5.2009-31.3.2011 ja se saa Leader-rahoitusta Jyväskylän ry:ltä ja Keski-Suomen ELY-keskukselta (EU-rahoitus).

Hanke käynnistyi hankesuunnitelman mukaisesti 1.5.2009. Ensimmäinen hankkeessa perustettava lähiruokapiiri aloitti toimintansa Tikkakoskella elokuussa 2009, toinen Muuramessa helmikuussa 2010 ja kolmas Laukaassa elokuussa 2010. Piirien välittämän lähiruuan kysyntä on osoittautunut suureksi. Hankkeen aikana suunniteltiin ja valmisteltiin lähiruokapiirien perustamista, toteutettiin syntyvät piirit sekä levitettiin tietoutta hankkeen aikana perustetuista lähiruokapiireistä ja niiden toiminnasta paikallisesti ja valtakunnallisesti.

4 Loppuraportti 1.5.2009-31.3.2011

4.1 Hankkeen tavoitteet

4.1.1 Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on

Tavoitteena oli lisätä lähiruuan käyttöä ja parantaa lähiruokatuotteiden saatavuutta maaseutualueilla. Siten parannetaan asukkaiden palveluita ja samalla vahvistetaan kuluttajien ja maanviljelijöiden välistä yhteyttä konkreettisella tavalla. Lisäksi samalla edistetään kestävästä kehityksestä, sillä lähellä tuotetun ruuan suosiminen on myös ympäristöteko. Lähiruoka on paikallisesti tuotettua, tuoretta, puhdasta ja laadukasta.

Hankkeen tarkoitus:

1. Antaa mahdollisuus lähiruuan ostamiseen läheltä, kohtuuhintaan ja tuoreena
2. Tukea paikallista tuotantoa
3. Kiinnittää huomiota ruuan ympäristö- ja terveysvaikutuksiin
4. Lisätä yhteisöllisyyttä.

4.1.2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli perustaa asukkaiden avulla hankkeen aikana yhteensä kolme lähiruokapiiriä, jotka jatkavat toimintaansa myös hankkeen päätettyä. Ensimmäinen alue, jonne ruokapiiri perustettiin, oli Tikkakoski, toinen Muurame ja kolmas Laukaa.

Keskeistä hankkeessa oli paikallisten toimijoiden osuus, eli ruokapiirien pyörittämisestä vastasi paikallinen toimija (yksityishenkilö tai yhdistys), mikä takaa piirin toiminnan jatkumisen myös hank-

keen päätyttyä. JAPA ry:n roolina oli ennen kaikkea asukkaiden aktivointi ja innostaminen sekä avustaminen ruokapiirin käynnistämiseksi.

Lisäksi tavoitteena on ollut luoda ja dokumentoida ohjeistus, jonka avulla lähiruokapiiri voidaan perustaa aktiivisten asukkaiden toimesta mille tahansa asuinalueelle. Toimintamallia voidaan hyödyntää hankkeen päättymisen jälkeen uusia lähiruokapiirejä perustettaessa ja ohjeistus jää pysyvästi nähtävälle ja hyödynnettäväksi JAPA ry:n internetsivuille.

4.2 Hankkeen toteutus

4.2.1 Toimenpiteet

Yleiset toimenpiteet vuonna 2009

Hanke käynnistyi 8.5. pidetyllä käynnistyspalaverilla, jossa olivat läsnä hankkeen koordinaattorit Anna Sarkkinen ja Kati Kankainen sekä Pirjo Ikäheimonen Jyväskylän Ruokapiiri ry:stä.

Hankkeen käynnistymisen jälkeen hankkeen projektityöntekijä Julia Siiriäinen aloitti työnsä etsimällä tietoa Suomessa toimivista lähi- ja luomuruokapiireistä, niiden toiminnasta ja periaatteista. Asian tiimoilta oltiin sähköpostitse yhteydessä muun muassa Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan luomupiiriin vastaavaan sekä Kokkolassa, Keravalla ja Järvenpäässä toimiviin ruokapiireihin. Luomupiireiltä saatiin hyviä neuvoja piirin perustamisesta, verkkotilausjärjestelmästä, rahaliikenteestä ja kirjanpidosta. Muilta ruokapiireiltä saatujen tietojen ja kokemusten perusteella kesän aikana suunniteltiin ja valmisteltiin hankkeessa perustettavien ruokapiirien toiminnan pyörittämiseen liittyviä lukuisia käytännön yksityiskohtia muun muassa tilausjärjestelmän, rahaliikenteen ja sähköisen tiedotuksen osalta.

Kesä- ja heinäkuussa 2009 kartoitettiin myös lähialueen tuottajia ja kyseltiin kiinnostuksesta toimittaa tuotteita Tikkakoskelle perustettavalle ruokapiirille. Tuottajien yhteystietoja saatiin muun muassa JYY:n luomuruokapiiriltä, JAMK:n RuokaCentria-hankkeelta ja omien selvittelyjen kautta. Tarkkoja kriteereitä mukaan otettaville tuottajille ei asetettu, mutta pääpaino oli mahdollisimman lähellä tuotetuissa elintarvikkeissa. Mitään tarkkoja kilometrimääriä ”lähellä tuotetulle” ei kuitenkaan koettu tarpeelliseksi eikä edes mahdolliseksi asettaa. Mahdollisuuksien mukaan pyrittiin painottamaan luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita. Tavoitteena oli saada alkuvaiheessa mukaan 5-10 tuottajaa. Pääperiaatteena oli, että tiettyä tuotetta toimittaisi ruokapiirille aluksi vain yksi tuottaja.

Kesän aikana selvitettiin ja mietittiin eri vaihtoehtoja ruokapiirien tarpeita vastaavan verkkotilausjärjestelmän toteuttamiseksi. JYY:n luomuruokapiirin kautta saatiin heidän käyttämänsä tilausjärjestelmän tekijän yhteystiedot. Hänen kanssaan sovittiin hankkeen tarpeita vastaavan järjestelmän toteutuksesta. Hän suunnitteli ja toteutti kesän aikana hankkeelle verkkotilausjärjestelmän, joka täyttää ruokapiirien tarpeet monia internetistä löytyneitä kaupallisia verkkokauppaohjelmistoja huomattavasti paremmin. Verkkotilausjärjestelmä on osoittautunut hyvin toimivaksi, riittävän yksinkertaiseksi käyttää ja helposti päivitettäväksi. Valmis verkkotilausjärjestelmä liitettiin JAPA ry:n palvelimelle hankkeen infisivun yhteyteen osoitteeseen www.japary.fi/lahiruoka. Järjestelmä mahdollistaa ruokapiirin tilausten teon suoraan sähköisellä nettilomakkeella. Lisäksi järjestelmä hoitaa automaattisesti tilausten koonnin ja tilastoinnin.

Tikkakosken lähiruokapiirin toiminnan käynnistymistä valmisteltiin kesän aikana myös avaamalla ruokapiirille oma pankkitili, jonka kautta laskujen maksaminen tuottajille saadaan hoidettua. Avattu tili on ns. ”luokkaretkitili” eli yhtymätili, jonne Tikkakosken piirin vastuuhenkilöllä Maria Markuksella

on nettipankkitunnukset. Yhtymätillä ei ole varsinaista omistajaa, vaan vastuuhenkilö. Tällöin lähiruokapiirin jäsenet voivat lisätä tilinkäyttöoikeuksia vapaammin eikä piirin rajaliikenne ole kenenkään yksityisessä "omistuksessa". Pankkitilin avaamisen lisäksi käytännön järjestelyihin kuului myös sähköpostin ja sähköpostilistan perustaminen ruokapiirille. Näissä hyödynnettiin Googlen tarjoamia ilmaissähköpostiosoitteita ja postituslistamahdollisuuksia.

Yleiset toimenpiteet vuonna 2010

Tammikuussa 2010 hankkeessa aloitti uusi työntekijä. Paula Taiminen toimi Kati Kankaisen äitiysloman sijaisena ajalla 25.1.-28.2.2011. Yhdistys muutti 7.1.2010 uusiin toimitiloihin Kilpisenkadulta osoitteeseen Sepänkatu 14 B 14 johtuen vanhojen tilojen käyttökiellosta. Yhdistys muutti vielä kertaalleen osoitteeseen Matarankatu 4, 3.krs syyskuun 2010 lopussa. Muutto liittyi Jyväskylään syntyvän Kansalaistoiminnan keskuksen ensimmäiseen vaiheeseen. Muutoista johtuen myös yhdistyksen vuokratustannukset hankkeen aikana ovat vaihdelleet.

Koordinaattorit osallistuivat Jyväskylään hanketreffeille 1.6.2010. Hanketreffien tuloksena lähiruokapiireille saatiin syksyn ensimmäiseen jakoon yrtejä lähituottajalta. Kesällä 2010 ruokapiirien käyttämään verkkotilausjärjestelmään tehtiin päivitys helpottamaan vapaaehtoisten työtä. Päivityksessä lomakkeeseen luotiin mahdollisuus rajoittaa jonkin tuotteen tilausmäärää automaattisesti. Päivityksestä koettiin olevan merkittävästi hyötyä tilausten järjestämisessä. Päivityksen järjestelmään teki tilausjärjestelmän luoja Asko Soukka.

Hankkeen koordinaattorit kävivät tutustumassa 8.7.2010 yhdessä Viestinnästä voimaa -hankkeen Leila Hännisen kanssa hankkeen piireille luomuviljaa toimittavaan Kumpusen tilaan Petäjäviedellä. Samalla vierailulla tutustuttiin myös läheiseen Taipaleen luomutilaan sekä suklaata valmistavaan Sate Herkkutuotteen myymälään.

Uusille ruokapiireille avattiin pankkitilit ja tilien käyttäjiksi ilmoitettiin molemmista uusista piireistä vapaaehtoinen. Pankkitilien avaamisen lisäksi käytännön järjestelyihin kuului myös sähköpostin ja sähköpostilistan perustaminen ruokapiirille. Näissä hyödynnettiin Googlen tarjoamia ilmaissähköpostiosoitteita ja postituslistamahdollisuuksia kuten Tikkakosken piirin käynnistämisessä vuonna 2009.

Raportointikauden aikana lähiruokapiirien sähköpostilistoille välitettiin myös muiden kuin kuukausittaisissa joissa mukana olevien tuottajien tiedotuksia. Mm. loppuvuodesta 2010 laukaalainen sikala tarjosi tuotteitaan piirien sähköpostilistojen kautta. Tuottajan mukaan välitetty viesti poiki hyvin yhteydenottoja joulukinkkujen ja muun sianlihan merkeissä.

Yleiset toimenpiteet vuonna 2011

Koordinaattori Anna Sarkkinen osallistui MTK Keski-Suomen Täky-hankkeen tuottajille järjestämään koulutus- ja keskustelutilaisuuteen Kumpusen tilalla 25.1.2011. Sarkkinen esitteli tuottajille hankkeen toimintaa ja puhui aiheesta "Lähiruokapiirit luovat uusia markkinoita lähituottajille". Tilaisuudessa oli mukana myös yhdistyksen harjoittelija Johanna Hakkarainen.

Hanketta esiteltiin Turussa järjestetyn Itämeren alueen Ratkaisuja2011/Solutions2011 -kestävän kehityksen konferenssin yhteydessä järjestetyillä Ratkaisujen markkinoilla 1.2.2011. Tilaisuudessa esiteltiin hyviä paikallisia ratkaisuja erilaisista kestävän kehityksen teemoista. Koko konferenssin yhtenä teeman olivat paikalliset ratkaisut sekä lähiruoka. Hanke sai osallistua markkinoille ilman paikkamaksua koska järjestäjät katsoivat hankkeen esittelyn tuovan tapahtumaan hyvän näkökulman ja erilaisen paikallisen ratkaisun esittelyn. Tilaisuuteen painettiin lähiruokapiirin perustamisesta kertova RollUp sekä tulostettiin esitteitä. Ratkaisujen markkinoille osallistuivat Anna Sarkkinen ja Paula Taiminen.

Hanke oli järjestämässä Jyväskylä ry:n alueella 25.-26.3.2011 pidetyn Voimistuvat kylät -kampanjatilaisuuden yhteyteen lähiruokamyynnipöytää. Tilaisuudessa myytiin hankkeen piirien tuottajien tuotteita ja lähikäsitetöitä. Käytännössä myynnistä vastasi 4H -nuori Elina Paukkio. Tilaisuuden ohjelma on esitetty liitteenä 10.

Hankkeen verkkosivuille on koottu koko hankkeen ajan ”Vinkit ja linkit” -osiota, jonne on koottu listausta eri tuottajista sekä lähiruuan myyntipisteitä alueella. Listaa päivitetään jatkuvasti uusien tietojen myötä. Hankkeen verkkosivuille on koottu myös yleisohjeistusta lähiruokapiirin perustamiseksi. Samaa ohjeistusta on lähetetty myös asiasta kiinnostuneille muualla Suomessa ennen verkkojulkaisua (Liite 6).

Tikkakosken ruokapiirin toiminta hankkeen aikana

Tikkakosken piirin ennakkovalmistelut ja -järjestelyt saatiin valmiiksi siten, että Tikkakosken piirin toiminta pääsi käynnistymään elokuussa 2009. Ensimmäisen yhteistilauksen tilauslomake avattiin netissä 10.8. Ensimmäisessä jaossa ruokapiirin kautta oli mahdollista tilata muun muassa perunaa, porkkanaa, sipulia, kananmunia, leipä- ja jauhotuotteita sekä hunajaa lähiseudun tuottajilta. Tilausaika päättyi 19.8., jonka jälkeen tiedot tilausmääristä toimitettiin tuottajille. Tuotteiden jako tilaajille järjestettiin 25.8. klo 15.30-17.30 Niemisen Kauppakulmalla, jonne tuottajat olivat ennakkoon tilatut tuotteet toimittaneet. Ensimmäisessä jaossa oli mukana hankkeen työntekijöiden ja Maria Markuksen lisäksi neljä vapaaehtoista avustajaa jakamassa tuotteita tilaajille. Ensimmäiseen yhteistilaukseen osallistui yhteensä 54 tilaajaa, ja tilausten kokonaissumma oli 1090,39 euroa.

Tikkakosken ruokapiiri järjesti syksyn 2009 aikana yhteensä neljä yhteistilausta (elo-, syys-, loka- ja marraskuussa). Jakopäivä oli aina kuukauden viimeinen tiistai. Jokaisessa yhteistilauksessa oli mukana 37-54 tilaajaa. Vapaaehtoisia jakajia oli jaoissa avustamassa 3-5 henkeä kuukaudesta riippuen. JAPA ry:n hanketyöntekijät olivat syksyn aikana apuna kolmessa jakotilaisuudessa, yksi hoitui kokonaan vapaaehtoisten voimin. Syksyn aikana mukana oli yhteensä 11 tuottajaa.

Vuoden 2009 viimeisen jaon jälkeen suunniteltiin vielä seuraavan vuoden toimintaa ja laadittiin ohjeistus vapaaehtoisille avuksi piirin pyörittämiseen (Liite 6). Maria Markus järjesti 16.12. kiinnostuneille vapaaehtoisille Tikkakoskella tapaamisen, jossa käytiin läpi kulunutta syksyä ja suunniteltiin ruokapiirin kevään 2010 toimintaa. Tapaamisessa sovittiin Tikkakosken ruokapiirin kevään jakopäiviksi joka kuukauden viimeinen keskiviikko aina toukokuulle 2010 saakka.

Tikkakosken ruokapiiri toimi täysin itsenäisesti vapaaehtoisvoimin koko vuoden 2010. Tikkakosken ruokapiiri järjesti vuonna 2010 yhteensä kymmenen yhteistilausta (tammi-, helmi-, maaliskuu-, huhti-, touko-, kesä-, elo-, syys-, loka- ja marraskuussa). Jakopäivä oli aina kuukauden viimeinen keskiviikko. Vapaaehtoisia jakajia oli jaoissa avustamassa 3-4 henkeä kuukaudesta riippuen. JAPA ry:n hanketyöntekijät eivät osallistuneet jakotilaisuuksiin vuonna 2010, vaan ne hoidettiin kokonaan vapaaehtoisten voimin.

Vuoden 2010 lopulla päätettiin vielä vuoden 2011 alkupuolen jakopäivämäärät jokaisen kuukauden viimeiseksi keskiviikoksi välille tammikuu-toukokuu. Vuoden 2011 puolella hankkeen koordinaattorit auttoivat maaliskuun tilauksen järjestelyissä vapaaehtoisten työkiireiden vuoksi. Muuten koko toiminta hankkeen lopussa suoritettiin täysin vapaaehtoisvoimin.

Vuonna 2011 Tikkakosken ruokapiirin jakopaikka vaihtui Niemisen kauppakulmasta K-market Tikkariksi Tikkakosken keskustassa. Ensimmäinen jakopäivä uudessa jakopaikasta oli 26.1.2011. Vuoden 2011 hankeajalla suoritettavat jaot Tikkakosken ruokapiirissä olivat 26.1., 23.2. ja 30.3.

Tikkakosken ruokapiirin tilastoja tilaajamääristä ja tilausten kokonaissummista keskiarvoineen on esitetty taulukossa 1.

Ruokapiirin sähköpostilistan jäsenmäärä kasvoi tasaisesti koko hankkeen ajan, hankkeen lopussa jäsenmäärä oli 266 (31.3.2011).

Taulukko 1. Tikkakosken ruokapiirin tilastoja

	2009	2010	2011	Yht.
Yhteistilauksien määrä/vuodessa	4	10	3	17
Tilaajamäärän vaihtelu/vuosi	37 - 54	18 - 55	40 - 41	
Tilaajia keskimäärin/tilaus	35	40	41	
Tilauksien kokonaissummien vaihteluväli / vuosi	1 028,32 - 1 953,75 €	646,95 - 1 758,49 €	1 183,57 - 1 282,29 €	
Tilauksien kokonaissummien keskiarvo/vuosi	1 381,50 €	1 231,94 €	1 243,99 €	
Keskimääräinen tilaussumma/ tilaaja	28,71 €	31,24 €	30,58 €	
Tilauksien kokonaissumma/ vuodessa	5 525,98 €	12 319,37 €	3 731,96 €	21 577,31€

Muuramen ruokapiirin toiminta hankkeen aikana

Hankkeen toinen lähiruokapiiri perustettiin Muurameen. Loppuvuonna 2009 aloitettiin kartoittamaan ja suunnittelemaan toisen lähiruokapiirin perustamista selvittämällä Jyväskylän ry:n toiminta-alueeseen kuuluvaa aluetta, jossa olisi kiinnostusta ja tarvetta ruokapiirin perustamiseen. Kyselyitä ja yhteydenottoja tuli syksyn aikana useammaltakin eri alueelta (Urainen, Haapaniemi, Muurame, Laukaa). Lisäksi kyselyitä tuli myös alueilta, jotka eivät kuulu Jyväskylän ry:n toiminta-alueeseen (Kypärämäki, Palokan ja Vaajakosken keskustat). Näitäkin tahoja ohjeistettiin ja kannustettiin ruokapiirien perustamiseen omilla alueillaan.

Yhteydenottojen ja alustavien selvittelyjen perusteella päätettiin pitää Muuramessa 12.11.2009 infotilaisuus lähiruokapiirin perustamisesta. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 21 kiinnostunutta asukasta ja lähialueen tuottajaa. Tilaisuudessa muun muassa esiteltiin hanketta, kartoitettiin ruokapiirin pyörittämisestä kiinnostuneita vapaaehtoisia ja suunniteltiin alustavasti piirin toimintaa keväälle 2010. Tilaisuus osoitti, että alueella olisi kiinnostusta aiheeseen ja myös innostuneita piirin pyörittämisestä kiinnostuneita vapaaehtoisia. Tilaisuuden perusteella päätettiin pyrkiä aloittamaan ruokapiiritoiminta Muuramessa alkuvuodesta 2010, ja loppuvuonna 2009 tehtiin vielä selvittelyjä ja valmisteluja siihen liittyen. Etsinnässä oli muun muassa tuotteiden jakopaikaksi soveltuva tila. Jakopaikaksi varmistui vielä joulukuussa 2009 Muuramen K-kauppa Herkkuvuori.

Vuoden 2010 alussa valmisteltiin Muurameen perustettavan lähiruokapiirin toimintaa. Muuramen piirin ennakoivimmat valmistelut ja -järjestelyt saatiin valmiiksi siten, että Muuramen piirin toiminta pääsi käynnistymään jo tammikuussa 2010. Ensimmäisen yhteistilauksen tilauslomake avattiin netissä 20.1.2010. Ensimmäisessä jaossa ruokapiirin kautta oli mahdollista tilata muun muassa perunaa, leipä- ja jauhotuotteita, marmeladeja sekä hunajaa lähiseudun tuottajilta. Tilausaika päättyi 27.1., jonka jälkeen tiedot tilausmääristä toimitettiin tuottajille. Tuotteiden jako tilaajille järjestettiin 1.2. klo 16.00-18.00 Muuramen K-market Herkkuvuorella, jonne tuottajat olivat ennakkoon tilatut tuotteet toimittaneet. Ensimmäisessä jaossa oli mukana hankkeen työntekijöiden lisäksi neljä vapaaehtoista avustajaa jakamassa tuotteita tilaajille. Ensimmäiseen yhteistilaukseen osallistui yhteensä 30 tilaajaa, ja tilausten kokonaissumma oli 630,10 euroa. Piirin toimintaa esiteltiin vielä kahden jaon jälkeen Muuramen MLL:n perhekahvilassa. Tilaisuuteen osallistui n. 7 äitiä lapsineen.

Muuramen ruokapiiri järjesti vuonna 2010 yhteensä kuusi yhteistilausta (tammi-, maaliskuu-, huhti-, touko-, syys- ja marraskuussa). Jakopäivä oli aluksi kuukauden ensimmäinen maanantai, mutta syksyllä päivä vaihdettiin samaksi kuin muissa piireissä, eli kuukauden viimeiselle keskiviikolle. Vapaaehtoisia jakajia oli jaoissa avustamassa 2-4 henkeä kuukaudesta riippuen. JAPA ry:n hanke-työntekijät olivat kevään aikana apuna kolmessa jakotilaisuudessa, muut hoidettiin kokonaan vapaaehtoisten voimin. Vuoden 2010 aikana mukana oli yhteensä 12 tuottajaa. Vapaaehtoisille laadittiin ohjeistus avuksi piirin pyörittämiseen Tikkakoskelle toimitetun ohjeistuksen pohjalta (Liite 6).

Vuoden 2010 lopulla Muuramen piirin vapaaehtoinen Katariina Jousmäki ilmaisi halukkuutensa pohtia piirin toiminnan kehittämistä opintojensa ohessa. Katariina Jousmäki suorittaa opinto-ohjelmansa Osaran maaseutuopetusyksikköön. Harjoittelu on käynnissä vielä hankeajan päättymisen jälkeen. Vuoden 2010 lopulla päätettiin vielä vuoden 2011 alkupuolen jakopäivämäärät jokaisen kuukauden viimeiseksi keskiviikoksi välille tammikuu-toukokuu. Muuramen ruokapiirin toiminta pääsääntöisesti kokonaan vapaaehtoisvoimin talkootyönä, JAPA ry:n työntekijät ovat ruokapiirin pyörittämisessä apuna enää tarvittaessa.

Vuoden 2011 hankeajalla suoritettavat jaot Muuramen ruokapiirissä olivat 26.1, 23.2. ja 30.3. JAPA ry:n hanke-työntekijät eivät osallistuneet jakotilaisuuksiin keväällä 2011, vaan ne hoidettiin kokonaan vapaaehtoisten voimin.

Muuramen ruokapiirin tilastoja tilaajamäärästä ja tilausten kokonaissummista keskiarvoineen on esitetty taulukossa 2.

Ruokapiirin sähköpostilistan jäsenmäärä kasvoi tasaisesti koko toiminnan ajan, hankkeen lopussa jäsenmäärä oli 188 (31.3.2011).

Taulukko 2. Muuramen ruokapiirin tilastoja.

	2010	2011	Yht.
Yhteistilauksien määrä/ vuodessa	6	3	9
Tilaajamäärän vaihtelu/vuosi	18 - 47	28 - 42	
Tilaajia keskimäärin/tilaus	29	33	
Tilauksien kokonaissummien vaihteluväli/ vuosi	527,95 - 1 117,60 €	829,60 - 1 406,05 €	
Tilauksien kokonaissummien keskiarvo/vuosi	705,34 €	1 031,22 €	
Keskimääräinen tilaussumma/ tilaaja	24,88 €	30,00 €	
Tilauksien kokonaissumma/ vuodessa	4 232,05 €	3 093,65 €	7 325,70 €

Laukaan ruokapiirin toiminta hankkeen aikana

Hankkeen kolmas ja viimeinen lähiruokapiiri perustettiin Laukaaseen. Loppukevästä 2010 aloitettiin kartoittamaan ja suunnittelemaan kolmannen lähiruokapiirin perustamista selvittämällä Jyväskylän ry:n toiminta-alueeseen kuuluvaa aluetta, jossa olisi kiinnostusta ja tarvetta ruokapiirin perustamiseen. Kyselyitä ja yhteydenottoja tuli kevään aikana useammaltakin eri alueelta (Urainen, Vesanka, Laukaa). Lisäksi kyselyitä tuli myös alueilta, jotka eivät kuulu Jyväskylän ry:n toiminta-alueeseen (Kuokkala, Palokan ja Vaajakosken keskustat). Näitäkin tahoja ohjeistettiin ja kannustettiin ruokapiirien perustamiseen omilla alueillaan sekä informoitiin keskusta-alueella toimivista piireistä (JYY ja Kypärämäki).

Kesäkuussa 2010 päätettiin kolmannen piirin perustamisesta Laukaaseen ilmoittautuneiden vapaaehtoisten määrän perusteella ja päätettiin järjestää ensimmäinen tilaus elokuussa 2010. Aloitustavasta piiristä tehtiin juttu YLE Keski-Suomen aamulahetykseen 6.7.2010, mukana haastateltava-

na oli myös hankkeen tuleva vapaaehtoinen Anna Bagge. Laukaassa päätettiin pitää vielä infotilaisuus piirin käynnistymisestä. Infotilaisuus järjestettiin Laukaan kirjastolla 9.8.2010. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 36 kiinnostunutta asukasta ja lähialueen tuottajaa. Tilaisuudessa muun muassa esiteltiin hanketta, kerrottiin tulevan piirin toiminnasta, kartoitettiin ruokapiirin pyörittämisestä kiinnostuneita vapaaehtoisia ja suunniteltiin alustavasti piirin toimintaa syksylle 2011. Tilaisuus osoitti, että alueella oli laajempaa kiinnostusta lähiruuan tilaamiseen, sillä osa osallistujista ei ollut kuullut piirin aloittamisesta aiemmin. Ruokapiirin jakopaikaksi valikoitui Muuramen piirissä saadun hyvän kokemuksen perusteella Laukaan K-market Lohipata. Jakopäiviksi sovittiin samat kuin Tikkakosken ruokapiirillä, kuukauden viimeinen keskiviikko.

Ensimmäisen yhteistilauksen tilauslomake avattiin netissä 11.8. Ensimmäisessä jaossa ruokapiirin kautta oli mahdollista tilata muun muassa perunaa, porkkanaa, sipulia, yrttejä, leipä- ja jauhotuotteita, marmeladeja sekä hunajaa lähiseudun tuottajilta. Tilausaika päättyi 18.8., jonka jälkeen tiedot tilausmääristä toimitettiin tuottajille. Tuotteiden jako tilaajille järjestettiin 25.8. klo 16.00-18.00 Laukaan K-market Lohipadassa, jonne tuottajat olivat ennakkoon tilatut tuotteet toimittaneet. Ensimmäisessä jaossa oli mukana hankkeen työntekijöiden lisäksi kolme vapaaehtoista avustajaa jakamassa tuotteita tilaajille. Ensimmäiseen yhteistilaukseen osallistui yhteensä 26 tilaajaa, ja tilausten kokonaissumma oli 741,70 euroa.

Laukaan ruokapiiri järjesti vuonna 2010 yhteensä neljä yhteistilausta (elo-, syys-, loka- ja marraskuussa). Jakopäivä oli aina kuukauden viimeinen keskiviikko. Vapaaehtoisia jakajia oli jaoissa avustamassa 2-5 henkeä kuukaudesta riippuen. JAPA ry:n hanketyöntekijät olivat apuna vain ensimmäisessä jakotilaisuudessa, muut hoidettiin kokonaan vapaaehtoisten voimin. Vapaaehtoisille laadittiin ohjeistus avuksi piirin pyörittämiseen Tikkakoskelle toimitetun ohjeistuksen pohjalta (Liite 6).

Laukaan lähiruokapiirin puitteissa järjestettiin ruokapiirin toiminnasta kertova infotilaisuus myös Lievestuoreella 8.11.2010. Tilaisuuteen osallistui 8 ihmistä. Tilaisuudessa keskusteltiin Laukaan lähiruokapiirin mahdollisesta laajentamisesta Lievestuoreelle, jolloin kumpaisessakin paikassa jako järjestettäisiin joka toinen kuukausi. Tilaisuuden pohjalta todettiin, että ajan annetaan kulua vielä hiukan ja katsotaan kuinka Laukaan piirin toiminta kehittyy. Lievestuoreelta voidaan tämän piirin kautta kuitenkin tilata tuotteita.

Vuoden 2010 lopulla päätettiin vielä vuoden 2011 alkupuolen jakopäivämäärät jokaisen kuukauden viimeiseksi keskiviikoksi välille tammikuu-toukokuu. Laukaan ruokapiirin toiminta pääsääntöisesti kokonaan vapaaehtoisvoimin talkootyönä, JAPA ry:n työntekijät ovat ruokapiirin pyörittämisessä apuna enää tarvittaessa.

Lievestuoreella alueen aktiivit järjestivät vielä uuden tiedotustilaisuuden lähiruokapiiristä keväällä 2011. Aktiivi Helena Pihlajasaari kertoi aluksi päätetyn edetä niin, että lievestuorelaiset tilaavat Laukaan piiristä, mutta tilaukset Laukaasta noutaa yksi henkilö ja jako suoritetaan Lievestuoreella. Alueelle on luvattu apuja oman piirin toiminnan pyörittämiseksi myös hankeajan päätyttyä, mikäli Laukaan piirin hajauttamiseen kahteen jakopaikkaan päädytään.

Vuoden 2011 hankeajalla suoritettavat jaot Laukaan ruokapiirissä olivat 26.1, 23.2. ja 30.3. JAPA ry:n hanketyöntekijät eivät osallistuneet jakotilaisuuksiin keväällä 2011, vaan ne hoidettiin kokonaan vapaaehtoisten voimin.

Laukaan ruokapiirin tilastoja tilaajamääristä ja tilausten kokonaissummista keskiarvoineen on esitetty taulukossa 3.

Ruokapiirin sähköpostilistan jäsenmäärä kasvoi tasaisesti koko toiminnan ajan, hankkeen lopussa jäsenmäärä oli 135 (31.3.2011).

Taulukko 3. Laukaan ruokapiirin tilastoja

	2010	2011	Yht.
Yhteistilauksien määrä/ vuodessa	4	3	7
Tilaajamäärän vaihtelu/vuosi	26 - 31	24 - 27	
Tilaajia keskimäärin/tilaus	28	25	
Tilauksien kokonaissummien vaihteluväli/ vuosi	643,00 - 935,80 €	494,60 - 608,20 €	
Tilauksien kokonaissummien keskiarvo/vuosi	782,68 €	555,00 €	
Keskimääräinen tilaussumma/ tilaaja	27,28 €	22,26 €	
Tilauksien kokonaissumma/ vuodessa	3 130,70 €	1 665,10 €	4 795,80 €

Lähihuokapiirien yhteiset luomulihatilaukset

Lähiuottajien tuottaman lihan suuren kysynnän vuoksi hankkeen puitteissa päätettiin järjestää yhteinen luomulihatilaus piirien kesken. Lihaa ei pystytty välittämään piirien normaaleiden tilausten mukana johtuen kylmäsäilytystilojen puutteesta. Tilauksia järjestettiin raportointikauden aikana kaksi, ensimmäinen jako 22.6.2010 ja toinen jako 11.11.2010. Tilauksissa tehtiin yhteistyötä Jyväskylän yliopiston ympäristövaliokunnan luomuruokapiirin kanssa. Kesäkuun tilauksessa mukana olivat Tikkakosken ja Muuramen lähihuokapiirit sekä JYY:n luomuruokapiiri, marraskuun tilauksessa Muuramen ja Laukaan lähihuokapiirit sekä JYY:n luomuruokapiiri. Luomulihatilauksen organisoinnin hoitivat JAPA ry:n koordinaattorit, jaoissa auttamassa olivat piirien vapaaehtoiset. Molemissa tilauksissa välitettiin n. 300 kiloa luomu Highlandin karjaa Virroilta Kangasniemen tilalta. Yksittäisiä tilauksia tehtiin yhteensä 105 kpl (kesäkuu 52, marraskuu 53) ja tilausten yhteisarvo oli 6 015,25 euroa.

Maaliskuussa 2011 organisoitiin ruokapiireille vielä pääsiäistä varten yhteinen lammaslihatilaus. Puoliikkaita ruhoja tilattiin yhteensä 16 kpl. Tuottaja ilmoitti tilaushinnan itse teurastamolta saatujen ruhopainojen mukaan, eikä hankkeella ole tietoa tilauksen loppusummasta. Lampaat tulivat paalijärveläiseltä lampaankasvatusta Suvi Vianderilta.

Yleistä

Koko hankkeen aikana ruokapiireille tuotteitaan toimitti 21 tuottajaa ja lisäksi 2 erillisissä tilauksissa lihaa toimittaneet tuottajat. Lisäksi Tikkakosken piiri välitti kerran tuoretta kalaa tuottajan otettua heihin suoraan yhteyttä. Hankkeessa pyrittiin aluksi siihen, ettei kutakin tuotetta piirilleen toimittaisi kuin yksi tuottaja. Tämä sen vuoksi, ettei vapaaehtoisille muodostuisi alussa liian paljoa tehtävää. Vapaaehtoiset saivat kuitenkin myöhemmin itse päättää mukaan otettavat tuottajat ja täten hankkeen edetessä samaa tuotetta toimitti useampi tuottaja. Tuottajat ja heidän toimittamansa tuotteet, sekä osallistuminen eri jakotilaisuuksiin koko hankeajalla on esitetty liitteessä 7. Kuvia hankkeen toiminnasta, tapahtumista ja tilaisuuksista on esitetty liitteessä 4.

Tiedotus

Hankkeen etenemisestä lähetettiin Jyväskylän seudun viestimille hankkeen aikana seitsemän tiedotetta: 17.7.2009 tiedote "Lähihuokapiiri aloittaa toimintansa Tikkakoskella", 6.11.2009 tiedote "Lähihuokapiirit toiminta laajenemassa Jyväskylän seudulla", 15.2.2010 tiedote "Muuramen lähihuokapiiri pyörähti mukavasti käyntiin", 6.4.2010 tiedote "Ruokaa läheltä -hanke valittu vuoden hankkeeksi", 2.8.2010 tiedote "Lähihuokapiiri aloittaa toiminnan Laukaassa elokuun lopussa", 18.9.2010 tiedote "Ruokaa läheltä -hanke valittu vuoden kehittämishankkeeksi Keski-Suomessa" ja 14.1.2011 tiedote

"Lähirookapiirit pyörähtivät jälleen käyntiin". Useat viestimet tarttuivat tiedotteisiin, ja hankkeen aikana hankkeesta uutisoitiin muun muassa paikallisissa ilmaisjakeluissa (Suur-Jyväskylän lehti ja Jyväskylän kaupunkilehti), Keskisuomalaisessa ja Yle Keski-Suomessa (radio ja TV). Mediaseuranta on esitetty liitteenä 5.

Tiedottamisessa hyödynnettiin paljon myös sähköisiä viestintäkanavia: Tikkakosken, Muuramen ja Laukaan ruokapiireille perustettiin omat sähköpostilistat sekä ryhmät Facebookiin. Yksi tärkeä tiedotuskanava on myös hankkeen nettisivut ja ruokapiirien omat infisivut, jotka löytyvät osoitteesta www.japary.fi/lahiruoka. Infosivujen kautta voi muun muassa käydä liittymässä ruokapiirien postituslistoille ja sivuilta löytyy myös tietoa tulevien yhteistilausten aikatauluista. Sähköpostilistat ovat ruokapiiriläisten tärkein sisäinen tiedotuskanava, jonka kautta tiedotetaan kaikista yhteistilauksiin liittyvistä asioista ja järjestelyistä. Lisäksi Laukaan lähirookapiirin infotilaisuuksista julkaistiin lehti-ilmoitukset Laukaa-Konnevesi -lehdessä.

Lisäksi hanketta ja ruokapiirejä käytiin esittelemässä ja markkinoimassa erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa hankkeen työntekijöiden ja Maria Markuksen toimesta. Julia Siiriäinen kävi esittelemässä Tikkakosken ruokapiirin toimintaa Niemisen kauppakulmalla 8.8.2009 järjestetyssä tapahtumapäivässä. Maria Markus oli 5.9.2009 Tikkakosken tohinoilla esittelemässä ruokapiirin toimintaa.

Hanketta ja piirien toimintaa esiteltiin Maaseudun kehittäjien erikoisammattitutkinnon suorittajille Keski-Suomen ELY-keskuksessa 12.3.2010. Hanketta esiteltiin myös jyvaskyläläisessä Yläkaupungin Yö -tapahtumassa 22.5.2010. Koordinaattori Anna Sarkkinen osallistui tapahtumassa teemapaneeliin aiheesta "Mitä on eettinen ruoka?". Lisäksi tapahtumassa oli esillä tietoja hankkeen toiminnasta. Hankkeesta ja sen toiminnasta kerrotaan myös valmisteilla olevassa väitöskirjassa Itä-Suomen yliopistolle. Tutkija Katja Hyvönen tarkastelee väitöskirjassaan suomalaisen lähirookamallin rakentumista erityisesti paikallisuuden näkökulmasta, sekä lähirookatoiminnan taustalla vaikuttavia motiiveja ja tavoitteita. Hyvönen haastatteli koordinaattori Anna Sarkkista 15.6.2010. Haastattelun teemarunko on esitetty viimeisenä mediaseurannan yhteydessä liitteessä 5.

Hankkeen tuloksia esiteltiin valtakunnallisesti Vihreä Lippu edistäjien syystapaamisessa Helsingissä 6.10.2010. Tämän tilaisuuden perusteella hanketta kutsuttiin esittelemään tammi-helmikuussa 2011 järjestettävään pohjoismaiseen kestävä kehityksen konferenssiin Turussa. Hankkeelle varattiinkin esittelypiste konferenssin yhteydessä järjestettäville Ratkaisujen markkinoille, joilla tultaisiin esittelemään paikallisia hyviä ratkaisuja. Konferenssin yhtenä teeman olivat paikalliset ratkaisut sekä lähirooka.

Koordinaattori Anna Sarkkinen esitteli hanketta ja sen toimintaa Jyväskylän maaseutulautakunnalle heidän kokouksessaan 14.10.2010. Hankkeen luoma malli lähirookapiirien perustamiseksi kiinnosti myös asukastoimijoita ympäri Suomea. Tietoja piirien toimintaperiaatteista lähetettiin mm. Kainuun ProAgrialle, Imatralle sekä rannikkoseudulle ja Ouluun. Lisäksi koordinaattori Anna Sarkkinen piti tilaisuuden lähirookapiirien toiminnasta Joensuun ProAgrian tiloissa 15.10.2010. Tilaisuuteen osallistui 16 lähirookapiiriä kiinnostunutta asukasta ja tuottajaa. Joensuulainen kiinnostunut vapaaehtoinen vieraili piirin asioissa Jyväskylässä vielä joulukuussa. Lisäksi hankkeen innoittamana jyvaskyläläinen Kypärämäki-Köhniön asukasyhdistys ry perusti alueelleen oman lähirookapiirin. Hanketta esiteltiin myös JAPA ry:n omissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Lisäksi Jyväskylän yliopiston luomuruokapiiri on harkinnut siirtymistä lähirookapiiriksi saadakseen vaikutuspiiriinsä enemmän lähituottajia. Lähiuottajista löytyy monia ei-virallisesti luomua viljeleviä tuottajia.

Ruokaa läheltä -hanke palkittiin keväällä Jyväsiiri ry:n vuoden 2009 vuoden hankkeena. Lisäksi Keski-Suomen ELY-keskus ja ProAgria Keski-Suomi palkitsivat Ruokaa läheltä -hankkeen vuoden kehittämishankkeena Keski-Suomen maaseutugaalassa syyskuussa 2010.

Tammikuussa 2011 koordinaattori Anna Sarkkista haastateltiin vielä Vihreä Keski-Suomi ja helmikuussa 2011 Suur Jyväskylä-lehteen.

4.2.2 Aikataulu

Hanke eteni hankesuunnitelmassa esitetyn aikataulun mukaisesti, ja osin jopa suunniteltua aikataulua nopeammassa aikataulussa. Hankesuunnitelmassa ensimmäinen Tikkakosken ruokapiirin yhteistilaus oli tarkoitus toteuttaa syys-lokakuussa, mutta se toteutuikin jo elokuussa. Lisäksi loppuvuonna 2009 päästiin jo suunnittelemaan ja selvittämään toisen ruokapiirin toiminnan käynnistämistä. Hankesuunnitelmassa toisen ruokapiirin yhteistilaus oli tarkoitus toteuttaa kesällä/syksyllä 2010, mutta se toteutuikin jo helmikuussa 2010 (ks. kohta 4.2.1. Toimenpiteet). Kolmas ruokapiiri perustettiin hankesuunnitelman mukaisessa aikataulussa.

4.2.3 Resurssit

JAPA ry:ssä hankkeen työntekijöinä toimivat koordinaattorit Kati Kankainen ja Anna Sarkkinen. Kati Kankaisen äitiysloman sijaisena toimi Paula Taiminen ajalla 25.1.2010-28.2.2011. Lisäksi hankkeessa työskenteli projektityöntekijänä ajalla 1.6.-31.8.2009 Julia Siiriäinen. Työaikaa hankkeeseen käytettiin vuonna 2009 hankesuunnitelman mukaisesti yhteensä 2 kuukautta (kumpikin koordinaattori kaksi viikkoa ja projektityöntekijä yhden kuukauden).

Vuonna 2010 työaikaa hankkeeseen kului arvioitua enemmän johtuen lähiruuan arvioitua suuremmasta kysynnästä ja raportoinnin laajuudesta. Työaikaa kului ennakoitua enemmän juuri toimintamallista tiedottamiseen varsinkin tietoisuuden hankkeen olemassa olosta lisääntyneenä jatkuvasti. Samoin tiedottamiseen kului paljon työaikaa Vuoden kehittämishanke -palkinnon myöntämisen jälkeen. Hankesuunnitelmassa käytettävän työajan määräksi vuonna 2010 arvioitiin 2,5 kk:n työtä vastaava tuntimäärä, todellisuudessa hankkeelle kirjattiin 3 kk:n työtä vastaava tuntimäärä (Koordinaattori Sarkkinen 2,5 kk ja koordinaattori Taiminen 0,5 kk).

Vuonna 2011 työaikaa kului jälleen arvioitua enemmän edellä mainituista syistä. Hankesuunnitelmassa käytettävän työajan määräksi vuonna 2011 arvioitiin 0,5 kk:n työtä vastaava tuntimäärä, todellisuudessa hankkeelle kirjattiin 1 kk:n työtä vastaava tuntimäärä (Koordinaattori Sarkkinen 0,75 kk ja koordinaattori Kankainen 0,25 kk). Hankkeen tuntikirjanpidot on esitetty liitteessä 2.

Lisäksi hankkeeseen käyttivät työaikaansa JAPA ry:n harjoittelijat Susanna Sandberg (1.10.2009-30.5.2010), Kirsi Mäensivu (5.7.-31.10.2010) ja Johanna Hakkarainen (17.1.-31.3.2011). Heille ei kuitenkaan maksettu palkkaa hankkeen rahoituksesta.

Hankkeelle kirjattiin talkootyötä vain hankesuunnitelmassa arvioitu määrä, talkootyölomakkeiden mukaisesti 50 tuntia. Talkootyö koostui asukkaiden toimesta talkootyönä hoidettavasta tuotteiden jakamisesta tilaajille ja päivystämisestä tuotteiden jakopaikalla, hankkeen asiantuntijaryhmässä toimimisesta ja hankkeen tiedottamisesta avustamisesta. Hankkeelle kirjatut talkootyötunnit tekivät tikkakoskelainen Maria Markus (29h), laukaalainen Anna Bagge (4h) sekä Muuramelaiset Anne Kalliola (8h) ja Katariina Jousmäki (9h). Talkootyölomakkeet edelliseltä maksatuskaudelta ovat sen maksatushakemuksen liitteenä. Raportointikauden 2010-2011 talkootyölomakkeet (Lnro 2325L) on esitetty liitteessä 2.

Todellisuudessa talkootyötunteja kertyi hankkeelle kirjattua suurempi määrä, sillä kirjattujen vapaaehtoisten lisäksi ruokapiirien käytännön pyörittämisessä on ollut useita muita vapaaehtoisia, jotka ovat olleet jakopäivinä apuna pakkaamassa ja jakamassa tuotteita tilaajille. Lisäksi tehtäviä on jaettu piireissä ajan kanssa useammalle ihmiselle (mm. lomakkeiden päivitykset, tuottajayhteydenpito). Myös hankkeen työntekijöiden todellinen työtuntimäärä on kirjattua suurempi, sillä hankkeen juoksevia työtehtäviä (esimerkiksi hankkeeseen liittyviin sähköposteihin ja puheluihin vas-

taamista) hoidettiin työpäivän aikana usein muiden työtehtävien ohessa, eikä tällaisia yksittäisiä työtehtäviä ole erikseen kirjattu työaikakirjanpitoon.

Muita piirien toimintaan aktiivisesti osallistuvia vapaaehtoisia olivat mm. Suvi Ivanoff, Tarja Parviainen, Tarja Tåg ja Outi Pakarinen (Tikkakoski), Emilia Simunaniemi (Muurame) sekä Piia Kykkänen (Laukaa)

4.2.4 Toteutuksen organisaatio

Hankkeen toteuttaja JAPA ry (Jyväskylän Asukkaiden Paikallisagenda) on jyväskyläläinen kestävä kehitystä asukaslähtöisesti edistävä yleishyödyllinen yhdistys, joka on perustettu vuonna 2001 jyväskyläläisten asukasyhdistysten aloitteesta. Yhdistyksen toiminnalle on myönnetty Jyväskylän kaupunginhallituksen valtuutus. Toimintaan kuuluu erilaisten käytännönläheisten ja asukaslähtöisten kestävä kehitystä edistävien projektien, tapahtumien ja hankkeiden toteuttaminen. Lisätietoa yhdistyksen toiminnasta ja aiemmin toteutetuista hankkeista löytyy osoitteesta www.japary.fi. Hankkeen käytännön toteutuksesta ovat vastanneet JAPA ry:n koordinaattorit.

Hankehakemuksen yhteydessä keväällä 2009 on toimitettu dokumentit nimenkirjoitusoikeuksista, kummallakin koordinaattorilla on oikeus allekirjoittaa yhdistyksen toimintaan liittyviä dokumentteja yksin. Lisäksi koordinaattori Kati Kankaisella (ja hänen äitiyslomansa ajan Paula Taimisella) on oikeus hyväksyä yhdistyksen kustannuksia 100 euroon saakka. Laskujen maksun suorittaa koordinaattori Anna Sarkkinen.

4.2.5 Kustannukset ja rahoitus

Loppuraportin yhteydessä esitetyn maksatuskauden kustannukset

Hankkeen toteutuneet kustannukset raportointijaksolla olivat yhteensä 13 888,07 euroa (Liite 1. Tuloslaskelma). Hankkeen kirjanpitäjän allekirjoittamat tuloslaskelmat on myös esitetty liitteenä 1. Ne on laadittu erillisinä vuosille 2010 ja 2011. Kokonaiskustannuksiin lisätään hankkeen hyväksi tehty talkootyö, jota hankkeelle kirjattiin raportointikaudella 30 tuntia (10 €/tunti). Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset raportointikaudella olivat siis 14 238,07 euroa. Raportointikauden kustannukset noudattivat kustannusarviota suhteellisen hyvin ylittyen alkuperäisestä hiukan yli tuhannella eurolla. Koko hankkeen kustannukset pysyivät kuitenkin liki arvioidun mukaisina ensimmäisen maksatuksen alituttua n. tuhannella eurolla arvioidusta. Henkilöstökulut ylittivät kustannusarvion johtuen hankkeen vaatiman työmäärän ollessa arvioitua suurempaa.

Kululajissa "Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut" siirrettiin heinäkuussa 80 euroa markkinoinnista ja tiedotuksesta palkkioihin tilauslomakkeen päivityksen toteutuksen vuoksi. Lokakuun 2010 jälkeen kululajikohtaisista muutoksista ei ilmoitettu ELY-keskuksen siirryttyä käytäntöön seurata kustannuksia kokonaistasolla, ei kululajikohtaisesti

Vuokrakuluja hankkeelle jyvitetiin enemmän kuin hankesuunnitelmassa arvioitiin johtuen hankkeelle käytetyn työajan kasvusta. Työaikaa käytettiin myös arvioitua enemmän toimistossa, jolloin toimitilojen vuokria kohdistui hankkeelle enemmän.

Kustannuksia syntyi eniten hankkeen työntekijöiden palkkauksesta. Hankealueen laajuuden vuoksi myös matkakustannuksia kertyi muihin kuluihin verrattuna paljon. Lisäksi matkakuluihin sisältyy Ratkaisuja2011 -konferenssin Ratkaisujen markkinoille osallistumisen matkakustannuksia ja päivärahoja. Itse markkinoille osallistuminen oli hankkeelle ilmaista. Kululajissa "Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut" kohdassa "Markkinointi ja tiedotus" syntynyt kustannus kattaa Laukaassa ja Lievestuoreella pidettyjen lähiruokainfojen (9.8.2010 ja 8.11.2010) lehti-ilmoituskustannukset. Kululajissa "Kopiointi ja painatuskulut" oleva kustannus syntyi Ratkaisujen markkinoille painetusta RollUp-

kankaasta. Toimistotarvikkeisiin puolestaan kirjattiin kuluja tulostimeen ostetusta paperista sekä värijauheesta. Näiden lisäksi jouduttiin ottamaan myös kopioita ja tulosteita ulkoisella laitteella laadun parantamiseksi. Postitus, kopiointi- ja painatuskuluihin syntyi kustannuksia hankkeelle tehdyistä kopioista uuden toimitilan yhteiskäyttökopiokoneella. Hankkeen lopussa kopioitiin ja tulostettiin mm. paljon hankkeen raportointiin liittyviä materiaaleja.

Taulukko 4. Kustannukset maksatuskaudella 1.1.2010-31.3.2011

Palkat ja sivukulut		
Palkat		9693,50
Sivukulut		2003,81
Yhteensä		11697,31
Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut		
Markkinointi ja tiedotus	mm. infotilaisuudet asukkaille	124,42
Kirjanpito, palkanlasku		219,42
Kopiointi ja painatuskulut	ostopalveluina hankittavat kopiointi- ja painatuskulut	246
Muut ostopalvelut	nettitilauslomakkeen teko	80
Yhteensä		669,80
Matkakulut		
Yhteensä		574,10
Vuokrat		
Toimitilat	8,16 eur/m2/kk, toimitila 30,5 m2	715,02
Kokous yms. tilojen vuokrat		0
Yhteensä		715,02
Toimistokulut		
Toimistotarvikkeet		137,78
Postitus, kopiointi ja painatuskulut		94,06
Puhelin- ja Internet-kulut		0
Yhteensä		231,84
YHTEENSÄ		13 888,07
Vastikkeetta tehty työ, talkootyö	yht. 50 tuntia talkootyötä, 10 eur/h	350
KULUT YHTEENSÄ		14 238,07

Hankkeen saama rahoitus on 85 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Talkootyötä kertyi yhteensä 35 tuntia, joista hankepäättöksen mukaisesti voidaan hyödyntää 35 tuntia hankkeen hyväksi (Liite 2, Talkootyön tuntikirjanpito. Lno 2325L). Tämä on 2,5 % hankkeen kokonaiskustannuksista eli 350 euroa (10 €/tunti). Kustannusten jakoperusteet selviävät seuraavasta taulukosta. Koska raportointikaudelle hyväksyttävää kustannuksia on jäljellä 13 624,25 euroa (rahoituspäätös 11.8.2010, 5373,49 euroa), rahoitussuunnitelmassa haetaan toimintaryhmältä rahoitusta vain tästä summasta, ei todellisten kustannusten mukaan (14 238,07 euroa). Tällöin haettavaksi tukiosuudeksi jää 11 580,61 euroa. Kustannusten jakoperusteet selviävät seuraavasta taulukosta.

Taulukko 5. Rahoitussuunnitelma

Kulut yhteensä		13624,25
Toimintaryhmältä haettava rahoitus	85 % kokonaiskustannuksista	
Haettu tukiosuus yhteensä		11580,61
Yksityinen rahoitus		
Rahallinen osuus		1693,64
Vastikkeetta hankkeen hyväksi tehty työ eli talkootyö		350

JAPA ry:n omavastuuosuus on saatu kokoon yhdistyksen toteuttamien ympäristökasvatus- ja jäte-neuvontakampanjoiden tuotoilla. Näiden tuottojen ylijäämää on hankesuunnitelman mukaisesti käytetty omavastuuosuuden kattamiseksi.

Hankkeen kokonaiskustannukset

Koko hankkeen toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 20 589,27 euroa (Liite 1. Tuloslaskelma). Kokonaiskustannuksiin lisätään hankkeen hyväksi tehty talkootyö, jota hankkeen aikana kirjattiin 50 tuntia (10 €/tunti). Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset raportointikaudella olivat siis 21 089,27 euroa. Hankkeen kirjanpitäjän allekirjoittamat tuloslaskelmat vuosille 2010 ja 2011 on myös esitetty liitteenä 1. Kirjanpitäjän allekirjoittama tuloslaskelma vuodelle 2009 on esitetty edellisen maksatushakemuksen yhteydessä.

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat likimain arvioidun mukaiset ylittyen vain 613,82 euroa budjetista. Eniten ylitystä syntyi henkilöstökustannuksista ja toimitilavuokrista. Nämä ylitykset johtuivat hankkeelle arvioidun työmäärän kasvusta sekä yhdistyksen muutosta uusiin toimitiloihin. Näiden lisäksi kustannukset ylittyivät vain kopiointi ja painatuskuluissa johtuen RollUpin painatuksesta. Kaikissa muissa kululajeissa kustannukset puolestaan alittuivat. Puhelin- ja Internet-kuluja syntyi vain hankekauden alussa projektityöntekijän käyttämän tietokoneen tietoturvapalveluista. Muuten syntyneiden kustannusten todettiin olevan liian hankalasti todennettavissa.

Kululajissa ”Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut” siirrettiin heinäkuussa 2009 270 euroa ostopalveluista palkkioihin tilauslomakkeen toteutuksen vuoksi. Loput 80 euroa siirrettiin kululajin kohtaan ”Markkinointi ja tiedotus”. Vuoden 2009 lopussa tehtiin kustannusten siirtoa kululajista ”Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut: markkinointi ja tiedotus” vuokratuloihin johtuen yhdistyksen muuttamisesta uusiin toimitiloihin edellisten tilojen jouduttua käyttökieltoon. Kululajissa ”Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut” siirrettiin heinäkuussa 2010 80 euroa markkinoinnista ja tiedotuksesta palkkioihin tilauslomakkeen päivityksen toteutuksen vuoksi. Lokakuun 2010 jälkeen kululajikohtaisista muutoksista ei ilmoitettu ELY-keskuksen siirryttyä käytäntöön seurata kustannuksia kokonaistasolla, ei kululajikohtaisesti.

Taulukossa 6 on esitetty hankkeen kokonaiskustannukset sekä budjettivertailu. Hankkeen kokonaiskustannukset eriteltyinä vuosittain on esitetty liitteessä 1.

Hankkeen kirjanpitäjänä hankekaudella toimi Sari Nieminen (Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n tilitoimistosta).

Taulukko 6. Hankkeen kokonaiskustannukset 1.5.2009-31.3.2011

		koko hanke	budjetti	erotus
Palkat ja sivukulut				
Palkat		13930,50	11020	2910,50
Sivukulut		2853,63	4408	-1554,37
Yhteensä		16784,13	15428	1356,13
Ostopalvelut, palkkiot ja sivukulut				
Markkinointi ja tiedotus	mm. infotilaisuudet asukkaalle	151,67	296	-144,33
Kirjanpito, palkanlasku		316,78	600	-283,22
Kopiointi ja painatuskulut	ostopalveluina hankittavat kopiointi- ja painatuskulut	266	155	111
Muut ostopalvelut	nettitalauslomakkeen teko	350	350	0
Yhteensä		1084,45	1401	-316,55
Matkakulut				
Yhteensä		973,43	1200	-266,57
Vuokrat				
Toimitilat	8,16 eur/m2/kk, toimitila 30,5 m2	839,52	702	137,52
Kokous yms. tilojen vuokrat		20	120	-100
Yhteensä		859,52	822	37,53
Toimistokulut				
Toimistotarvikkeet		234,78	260	-25,22
Postitus, kopiointi ja painatuskulut		123,51	155	-31,49
Puhelin- ja Internet-kulut		29,45	180	-150,55
Yhteensä		387,74	595	-236,71
YHTEENSÄ		20 089,27	19 446,00	643,27
Vastikkeetta tehty työ, talkootyö	yht. 50 tuntia talkootyötä, 10 eur/h	500	500	
KULUT YHTEENSÄ		20 589,27	19 946,00	643,27

4.2.6 Raportointi ja seuranta (kokoukset, ohjausryhmätyöskentely)

Hankkeella ei ole virallista ohjausryhmää. Hankkeen toteuttajat ovat kuitenkin pitäneet säännöllisesti suunnittelupalavereja, joihin on kutsuttu kulloinkin ajankohtaiset / käsiteltävänä olevan asian kannalta olennaiset yhteistyötahot. Palavereja on pidetty muun muassa nettitalauslomakkeen suunnittelun sekä lähituottajien kartoittamisen tiimoilta. Lisäksi hankkeen koordinaattorit ovat raportoineet hankkeen etenemisestä JAPA ry:n hallituksen kokouksissa.

4.2.7 Toteutusolehdukset ja riskit

Riskeinä hankkeen toimintojen jatkumiselle voidaan katsoa vapaaehtoistoimijoiden voimavarat piirien pyörittämiseksi. Kiinnostus lähiruokaan on hankealueella ollut suurta, mutta piirien toimiminen jatkossa vaatii joukon aktiivisia vapaaehtoisia toiminnan turvaamiseksi. Tällä hetkellä kaikissa toimivissa piireissä vastuualueita on saatu jaettua eri vapaaehtoisten kesken, mutta suurempaa

joukkoa kaivataan, ettei piiri jää vain pienen joukon pyöritettäväksi. Haasteena piirien toiminnassa voidaan nähdä myös tilaajien tietoisuus piirin toiminnasta vapaaehtoisten voimalla. Vapaaehtoisvoimin toimivalta piiriltä ei voida odottaa samaa täsmällisyyttä ja tarkkuutta kuin kauppaliikkeiltä. Vaikka kiitosta toiminnasta annetaan, eivät tilaajat välttämättä tiedosta toiminnan takana olevaa vapaaehtoisten voimaa ja tarvetta lisäkäsille. Tulevaisuudessa vapaaehtoisten saamiseksi mukaan tilaaminen voidaan muuttaa mahdolliseksi esimerkiksi siten, että tilaamisen ehtona on osallistua toimintaan säännöllisin väliajoin.

Lähirookapiirin rahaliikenteen hoitaminen voi osoittautua hankalaksi pienemmillä paikkakunnilla. Kaikki pankkiliikkeet eivät tarjoa ns. yhtymätilejä, joissa tilin omistaja ei ole yksityinen henkilö. Yksityisen henkilön omistama tili on piirille riski esim. mahdollisen kuolemantapauksen vuoksi. Tällöin piirin rahatalous ei kuulu piirille, vaan omaisille. Toinen ongelma pankkiliikkeiden kanssa ilmenee palveluissa pienemmillä paikkakunnilla. Alkuvaiheessa piirien toimiessa käteisen rahan varassa voi rahan tallettaminen pankkitilille kestää pidemmän aikaa, sillä pienien paikkakuntien pankit tai sivukonttorit eivät välttämättä käsittele käteistä rahaa, vaan lähettävät käteiset laskettavaksi suurempiin konttoreihin. Näin ollen tuottajat joutuvat odottamaan tilitystä normaalia pidempään.

4.3 Yhteistyökumppanit

Hankkeen aikana hankkeen työntekijät ja vapaaehtoiset ovat tehneet yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa.

Tärkeimpiä ruokapiirien toimintaan liittyviä yhteistyökumppaneita ovat kaikki ruokapiirin kautta tuotteita tilanneet asukkaat, ruokapiirille tuotteita toimittaneet tuottajat ja tuotteiden jakopaikkana toimineet kauppaliikkeet. Tikkakoskella jakopaikkoina ovat toimineet Niemisen kauppakulma (11/2010 saakka, yhteyshenkilönä Kirsi Nieminen) sekä K-market Tikkari (1/2011 alkaen). Muuramessa jakopaikkana on toiminut K-market Herkkuvuori (yhteyshenkilönä kauppias Pekka Kukkonen) ja Laukaassa K-market Lohipata (yhteyshenkilönä kauppias Jyrki Malinen). Tuottajat ja heidän toimittamansa tuotteet, sekä osallistuminen eri jakotilaisuuksiin piireittäin koko hankeajalla on esitetty liitteessä 7.

Tärkeä yhteistyötaho on ollut myös nettitilauslomakkeen ruokapiirille suunnitellut ja toteuttanut Asko Soukka. Lisäksi hankkeen tiimoilta on oltu yhteyksissä muun muassa JAMK:n RuokaCentria – Elintarvike- ja ruokayrittäjyys Keski-Suomessa (yhteyshenkilönä Eeva Happonen) ja Pro Ruokakulttuuri (yhteyshenkilönä Leena Pölkki) -hankkeisiin sekä Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan luomuruokapiiriin. Näiltä tahoilta on saatu vinkkejä alueen pientuottajista, arvokkaita neuvoja ja vinkkejä hankkeen toteuttamiseen. Luomulihatilauksessa yhteistyökumppanina olivat Merja ja Jukka Kangasmäki Kangasmäen Highland -tilalta ja lammastilauksessa kasvattaja Suvi Viander Paalijärveltä. Myös viestimien edustajien kanssa on tehty yhteistyötä näkyvyyden saamiseksi hankkeelle.

4.4 Hankkeen tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tuloksia voidaan mitata muun muassa perustettujen ruokapiirien määränä, piirissä mukana olevien henkilöiden/ruokakuntien määränä tai ruokapiirien kautta myytävien tuotteiden määränä. Hankkeen tärkeimmät tulokset olivat Tikkakoskella, Muuramessa ja Laukaassa toimintansa aloittaneet lähirookapiirit. Piirien järjestämien tilausten lukumäärä ja tilausten arvot ovat esitetty kohdassa 4.2.1. Kokonaisuudessaan hankkeen aikana järjestettiin kaikkien piirien kesken 33 tilausta ja tilausten kokonaisarvo oli 33 698,81 euroa. Tämä tekee yhden kokonaisen tilauksen keskimääräiseksi myynniksi 1 021,18 euroa. Näihin lukuihin eivät sisälly hankkeessa erikseen järjestetyt lihatilaukset. Luomutilausten yhteisarvo oli 6 015,25 euroa, lammastilauksen arvon laski tuottaja itse teuraspainojen mukaan.

Raportointikauden tulokset ylittivät hankesuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja toteuttajan omat odotukset. Ruokapiirien suosio oli moninkertaisesti odotettua suurempaa, ja toiminta lähti kaikissa piireissä käyntiin vauhdikkaasti. Alkuperäisenä tavoitteena oli saada piireille 5-10 perhekuntaa tilaajiksi, eli tilaajien määrä on ollut kymmenkertainen ennako-odotuksiin nähden. Myös hankealueen ulkopuoliset piirit voidaan laskea myönteisiksi tuloksiksi, samoin tulleiden kyselyjen perusteella aiheesta on kiinnostuttu yhä enemmän myös muualla Suomessa (4.2.1, tiedotus).

Hankkeelle tuotteitaan toimittaneet tuottajat ovat olleet toimintaan pääsääntöisesti tyytyväisiä. Vain yksi hyvin marginaalista tuotetta toimittanut tuottaja on lähtenyt pois toiminnasta. Mm. Hanni Kumpunen Kumpusen tilalta Petäjavedeltä kommentoi piirien toimintaa tuottajatilaisuudessa 25.1.2011 seuraavasti: ”Tuntuu, että ihmiset löytävät meidät nykyään paremmin. Lähiruokapiirien myötä ei ole mm. enää tarvinnut miettiä, mitä kaikella kauralla kauden lopussa tekee.” Tuotteiden menekki on myös muilla tuottajilla ollut suurta, esimerkiksi perunat ja muut juurekset ovat kevättä kohti loppuneet.

Lähiruuan kysyntä osoittautuikin hankkeen aikana suureksi. Esimerkiksi perunoita tilattiin koko hankkeen aikana liki 5 000 kiloa, tämä tekee n. 4 600 euroa suoraan alueen tuottajille. Viljatuotteista kysytyimpiä olivat erilaiset vehnävalmisteet, joita tilattiin liki 2 000 kiloa, ruis- ja kauratuotteita tilattiin molempia n. 850 kiloa. Kananmunia toimitettiin tilaajille kahdessa piirissä n. 890 kenna. Liitteessä 7 on esitetty eri tuotelajien tilausmääriä koko hankkeen ajalta. Taulukossa on eritelty suurimmat tilausartikkelit, mutta mm. erilaiset pienemmät tuoteryhmät, kuten erikoishunajat, nektarit ja hillot on tästä tilastoinnista jätetty pois. Kaikki hankkeessa välitetyt tuotteet tuottajineen löytyvät liitteen 7 ensimmäisestä osasta.

Hankkeen tekemä työ sai myös tunnustusta Keski-Suomen ELY-keskukselta ja ProArgria Keski-Suomelta näiden palkitessa hankkeen vuoden kehittämishankkeena 18.9.2010. Myös Jyväskylän Riihi palkitsi hankkeen vuoden 2009 hankkeenaan. Tunnustusten myötä hanke sai lisänäkyvyyttä ja yhteydenotot lähiruokaan liittyen lisääntyivät ennestään.

Hankkeen vaikutuksiin voidaan laskea lähiruuan tunnettavuuden paraneminen hankealueella ja lähituottajien tuotteiden kysynnän kasvaminen. Lähiruoka on hankeajalla noussut trendiksi, mutta hanke on omalta osaltaan auttanut kiinnostuneita tuottajia löytämään lähialueen tuottajien tuotteita. Myös JYY:n luomuruokapiiri on raportoinut tilausmääriensä kasvaneen aiheen saatua lisää julkisuutta. Hankkeen kautta Jyväskylän keskusta-alueilta tulleita kyselijöitä onkin ohjattu kaikille avoimen JYY:n luomuruokapiiriin pariin.

Myönteisten tulosten ja lisääntyneiden kyselyjen pohjalta JAPA ry on myös aloittanut samanlaisella rahoituspohjalla hankkeen Vesuri-ryhmän alueella lähiruokapiirien perustamiseksi. Läheltä lautaselle -hankkeessa lähiruokapiirit perustetaan todennäköisesti Multialle ja Jämsään. Yhdistyksen piirien aktiivien keskuudessa on myös noussut ajatus lähiruokaosuuskunnan perustamisesta ja lähiruuan entistä paremman saatavuuden edistämisestä myös hankkeen vaikutuspiiriin kuulumattomilla alueilla (esim. Jyväskylän keskusta-alueet). Osuuskunnan perustamisselvitykset ovat parhaillaan käynnissä (seuraava palaveri, jossa mukana lähiruokapiirien aktiiveja, on 19.5.2011 Keski-Suomen ELY-keskuksella).

5 Allekirjoitukset ja päiväykset

Jyväskylässä 5.5.2011

Anna Sarkkinen
Koordinaattori
JAPA ry

6 Liitteet

1. Tuloslaskelmat
  - o Maksatuskausi 2010-2011 ja koko hanke
  - o Toteutuneet kustannukset
  - o Kirjanpitäjän allekirjoittamat tuloslaskelmat 2010 ja 2011 sekä pääkirjaotteet
  - o Tositteet (sis. matkalaskut, Lnro 2320L)
  - o Tiliotteet 2010 ja 2011
2. Työaikakirjanpidot (Lnro 2323L) ja talkootyölomakkeet (Lnro 2325L)
3. Kustannuksiin vaikuttavia sopimuksia
4. Valokuvia hankkeen toiminnasta
5. Mediaseuranta
  - o Tiedotteet
  - o Julisteet ja flyerit
  - o Mediaseuranta
  - o Otteet hankkeen verkkosivuilta
  - o Tulosteet piirien facebook-ryhmistä
  - o Väitöskirjatutkimuksen haastattelurunko
6. Ohjeistus ruokapiirin pyörittämiseen ja ohjeistus piirien vapaaehtoisille verkkotilauslomakkeen päivittämisestä
  - o Tikkakoski, Muurame ja Laukaa
  - o Nettijärjestelmän ylläpito-ohjeistus (esimerkkinä Laukaa)
  - o Yleisohjeistus lähiruokapiirin pyörittämisestä
7. Lähiruokapiirien tuotteet, tuottajat ja tilastotietoja koko hankkeen ajalta
  - o Lähiruokapiirien tuottajat ja tuotteet
  - o Tuottajien osallistuminen järjestettyihin tilauksiin (2009, 2010, 2011)
  - o Tuotteiden tilausmääriä hankeajalta
  - o Esimerkki tilauslomakkeesta (Tikkakoski)
8. Lähiruokainfoissa esitetty materiaali ja osallistuneiden nimilistat
  - o Muurame, Laukaa ja Lievestuore
9. Muissa tilaisuuksissa esitetty materiaali lähiruokapiireistä
  - o ELY-keskuksen tilaisuus (12.3.2010)
  - o Maaseutulausloma (14.10.2010)
  - o Joensuu (sis. osallistujalista) (15.10.2010)
  - o Yleisesittely hankkeen loppupuolella
10. Ohjelmia tilaisuuksista, joihin osallistuttu
  - o Keski-Suomen maaseutugaala 18.9.2010
  - o Kumpunen 25.1.2011
  - o Ratkaisuja2001/Solutions2011-konferenssi/ Ratkaisujen markkinat 1.2.2011
  - o Seulo-palvelut, esittelytilaisuus 14.3.2011
  - o Voimistuvat kylät -kampanjatilaisuus 25.3.2011